

09h05 and 13h00 on 14 February (11-41 morsels/minute swallowed, mean 23.1) after which the remains were discarded, and eaten by a fox.

Literatuur

CRAMP S. & PERRINS C. M. (eds.) 1993. The Birds of the Western Palearctic. Vol. VII. Oxford University Press, Oxford.

Rob G. Bijlsma, Doldersummerweg 1, 7983 LD Wapse

Reactie op Dix *et al.* (1998): “Neemt het broedsucces van de Merel *Turdus merula* in ons land af?”

In hun artikel over de achteruitgang van het broedsucces van Merels (Dix *et al.* 1998), bespreken Dix, Musters en Ter Keurs enkele hypothesen die de achteruitgang van het aantal met mistnetten gevangen en geringde Merels zouden kunnen verklaren: 1) toeval, 2) verandering in merelgedrag, 3) verandering in ringersgedrag, 4) reële achteruitgang van Merels. Deze laatste hypothese is vooral gevoed door het gerucht dat predatie van merel-nesten door Eksters voor een onvoldoende reproductie zorgt om de populatie in stand te houden. In het artikel wordt aannemelijk gemaakt dat predatie door Eksters geen grote rol speelt: de verhouding tussen onvolwassen en adulte dieren is gezien van 1973 tot en met 1992 niet veranderd of zelfs ten gunste van de jonge vogels gewijzigd, afhankelijk van het landschapstype. De reproductieve output lijkt dus gemiddeld genomen gestegen te zijn. Deze waarneming is moeilijk te verenigen met een (versterking van het) negatief effect van nestpredatie door Eksters op de reproductie van Merels.

Hiermee blijft de observatie dat er relatief steeds minder Merels worden geringd, onverklaard. Zoals de auteurs al terecht opmerken: met reproductie alleen verklaar je geen populatieveranderingen. Emigratie, immigratie en sterfte zijn ook bepalend voor de verandering in aantallen. Zo zou er, vergeleken met het verleden, na de reproductie een verhoogde sterfte kunnen zijn door bijvoorbeeld het toegenomen autoverkeer of het toegenomen aantal katten. Uiteraard is dit mogelijk, maar deze gegevens worden verder niet getoetst. Wel geven de auteurs aan dat volgens SOVON-tellingen de broedpopulatie van de Merel eerder toe- dan afneemt, zodat de verklaring “door toegenomen sterfte” minder waarschijnlijk wordt. Sterker nog, er lijkt helemaal geen afname van het aantal Merels te zijn!

Ik zou echter de aandacht willen vestigen op een verklaring die de schijnbare tegenstelling tussen

toegenomen reproductie (en misschien zelfs toename van de populatie) en afgenomen vangsten zou kunnen wegnemen. In de introductie werd deze al genoemd: de afname van het aantal gevangen Merels wordt veroorzaakt door een verandering in het gedrag van Merels. Volgens de auteurs bestaan er geen aanwijzingen dat zich hier een verandering heeft voorgedaan. Berthold (1996) bespreekt de Merel in de context van zijn eigen onderzoek aan de veranderde trekstrategieën van Zwartkoppen, en meldt wel degelijk veranderingen. Voor Midden-Europese merelpopulaties wordt het volgende scenario geschetst (naar Berthold 1996). Tot zo'n 200 jaar geleden was de Merel een echte bosvogel, die elk jaar naar het zuiden trok. Door de gunstige omstandigheden rond menselijke woonkernen (voedsel, microklimaat en mogelijk verminderde predatie) werden steeds meer Merels aangetrokken en deze verzaakten vervolgens in steeds grotere aantallen om weg te trekken (Heyder 1955). De situatie hedentendage is dat ‘stadsmerels’ niet of nauwelijks meer trekken, terwijl ‘bosmerels’ dat nog wel doen (Schwabl 1983, Luniak *et al.* 1990). Een aantal studies heeft aangetoond dat deze verschillende trekneigingen erfelijk zijn, door mereljongen van ouders met bekende trekstrategieën op te voeden en ze vervolgens in registratiekooien te testen op trekgedrag (Graczyk 1963, Schwabl 1983). Met dit beeld in het achterhoofd is het niet moeilijk om te vermoeden dat met de toegenomen verstedelijking in Nederland en de mogelijkerwijs nog steeds voortgaande evolutie naar verminderde trek, de trekkende Merels worden verdrongen door niet-trekkende Merels. Hierdoor zal het aantal gevangen Merels afnemen. Dat de Merel geen uitzondering is, bewijst een lijst van enkele tientallen soorten met verminderde trek in een recent artikel van Sutherland (1998). Veranderingen die zich voordoen kunnen op een erfelijke basis berusten of geleerd zijn van andere individuen, het effect is echter hetzelfde: minder trekkers en dus lagere vangsten.

Omdat steeds meer vogels zich lijken aan te passen aan het leven rond menselijke bewoning, met vaak gunstige omstandigheden om de winter door te komen, zal deze trend om minder te trekken zich waarschijnlijk doorzetten. Een eventuele noordwaartse verschuiving van klimaatzones door global warming zal hier alleen maar aan bijdragen (Sutherland 1998). Daarom als afsluiting deze waarschuwing: bij het analyseren van tijdreeksen van gevangen of getelde vogels, zal altijd grondig rekening moeten worden gehouden met de mogelijkheid dat het trekgedrag is veranderd.

Summary Comment on: “Is the breeding success of the Blackbird *Turdus merula* declining in The Netherlands?”

In a recent article, Dix *et al.* (1998, *Limosa* 71: 41-48)

showed that increased predation of eggs and nestlings is not likely to be responsible for the observed decline in numbers of ringed Blackbirds. Indeed, the breeding populations seems to have rather increased. Unfortunately this paradox is left unresolved, but a change in Blackbird behaviour is dismissed.

I discuss how several studies have shown that Blackbirds around human settlement have genetically reduced migratory behaviour. With the increase of the proportion of The Netherlands occupied by human settlement, it seems quite possible that overall, migrating Blackbirds have been replaced by non-breeding individuals. This would lead to lower catches per effort, despite a population increase.

Since numerous studies have documented a change in migratory behaviour, time-series analyses involving migrants should always consider the possibility that changes in numbers are (partly) due to changes in migratory behaviour, not (just) due to changes in population size.

Literatuur

- BERTHOLD P. 1996. Control of bird migration. Chapman & Hall, Londen.
- DIX M., MUSTERS K. & TER KEURS W. 1998. Neemt het broedsucces van de Merel *Turdus merula* in ons land af? *Limosa* 71: 41-48.
- GRACZYK R. 1963. Badania doświadczalne nad etologia gatunków rodzaju *Turdus* L. *Roczn. WSR, Poznan* 17: 21-69.
- HEYDER R. 1955. Hundert Jahre Gartenamsel. *Beitr. Vogelk.* 4: 64-81.
- LUNIAK M., MULSOW R. & WALASZ K. 1990. Urbanization of the European Blackbird - expansion and adaptations of urban populations. *Proc. Intern. Symp. Warszawa, Jablona*, 1986: 187-198.
- SCHWABL H. 1983. Ausprägung und Bedeutung des Teilzugverhaltens einer südwestdeutschen Population der Amsel *Turdus merula*. *J. Ornithol.* 124: 101-116.
- SUTHERLAND W. J. 1998. Evidence for flexibility and constraint in migration systems. *J. Avian iol.* 29: 441-446.

Pim Edelaar, p.a. Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee, postbus 59, 1790 AB Den Burg.
E-mail: edelaar @nioz.nl

